

Znakowane zielone szlaki piesze w Województwie Świętokrzyskim

Szlak zielony Chańcza – Pielaszów (110 km)

Szlak prowadzi przez piaszczyste, porośnięte lasami sosnowymi tereny Ponidzia oraz lessową krainę Wyżyny Sandomierskiej. Na trasie liczne miejsca walk o wolność ojczyzny i różnorodne zabytki architektury.

Przebieg: Chańcza – Chańcza Zapora – Korytnica – Kotuszów – Kurozwęki – Staszów – Golejów – Rytwiany – Pokamedulski zespół klasztorny – Szczeka – Połaniec – Tursko Małe – Tursko Wielkie – Ossala – Niekrasów – Piskowola – Osiek – Ruszcza Kolonia – Sulisławice – Wólka Gieraszkowska – Klimontów – Góry Pęczowskie – Goźlice – Sternalice – Usarzew – Kleczanów – Międzygórze - Pielaszów

Informacje praktyczne: ze względu na długość szlak można podzielić na następujące odcinki: Chańcza – Staszów; Staszów – Połaniec; Połaniec – Osiek; Osiek – Klimontów; Klimontów – Kleczanów; Kleczanów – Pielaszów.

Dokładny przebieg szlaku:

0,0 km Chańcza – początek szlaku przy przystanku PKS. Przy miejscowości znajduje się **zalew** o powierzchni blisko 500 ha i długości 5 km będący jednym z najczystszych zbiorników wodnych w regionie świętokrzyskim. Zbiornik i jego okolica jest doskonałym miejscem do plażowania i kąpieli, wędkowania oraz uprawiania sportów wodnych.

3,5 km Chańcza Zapora

5,0 km Korytnica – miejscowość znana z licznie funkcjonujących tu gospodarstw agroturystycznych.

7,0 km Kotuszów – warto zajrzeć do jednonawowego **kościółka św. Jakuba Apostoła** zawierającego w sobie fragmenty murów XVIII-wiecznej świątyni. Wnętrze wypełni barokowa dekoracja a w oltarzu głównym znajduje się kopia wizerunku Matki Boskiej Kotuszowskiej – obrazu słynącego łaskami. W skarpie drogi odkrywka najstarszych w Górach Świętokrzyskich skal prekambryjskich.

10,5 km Kurozwęki – znajduje się tu **Zespół Pałacowy** – tzw. mały Wawel, rezydencja stanowiąca dzisiaj interesujące zrośnięcie różnych stylów architektonicznych, sięgających sześciu stuleci. Możemy zobaczyć tu pamiętający średniowiecze, otoczony fosą zamek, z pięknym, krużgankowym dziedzińcem i późnobarokową fasadą, dwa XVIII wieczne pawilony, park krajobrazowy oraz wzniesiony ostatnio dworek właścicieli tworzący jeden z najcenniejszych kompleksów zabytkowych w Polsce. Wnętrza i piwnice kurozwęckiego Pałacu udostępniane są dla turystów do zwiedzania z przewodnikiem. Istnieje możliwość jazdy konnej (wierzchem i bryczką), rowerowych wycieczek terenowych oraz na życzenie organizowane są pokazy walk rycerskich, artylerii i dawnych tańców. Główną atrakcją jest jedyne w kraju **stado hodowlane bizonów amerykańskich**. Pensjonat posiada doskonale miejsce do organizowania uroczystości okolicznościowych i plenerowych biesiad przy ognisku i grillu. Istnieje również możliwość organizowania w eleganckim otoczeniu seminariów i konferencji.

17,0 km Staszów – pośrodku rynku znajdują się XVII-wieczne Kraśnice. Do najcenniejszych obiektów należy natomiast **Kościół św. Bartłomieja** – najstarszy zabytek Staszowa datowany na XIV-XV w. Wewnątrz na uwagę zasługują interesujące sztukaterie zdobiące sufit i ściany oraz rokokowy ołtarz z obrazem Matki Bożej Różańcowej. W XVII w. do kościoła została dobudowana kaplica z fundacji Tęczyńskich, jako rodowe mauzoleum, wzorowana na kaplicy Zygmuntońskiej w Krakowie. Na rynku zlokalizowany jest również **ratusz** z XVIII wieku, którego podcienia sugerują jego wcześniejsze wykorzystanie dla celów handlowych.

21,0 km Golejów – kąpielisko z wypożyczalnią sprzętu wodnego nad urokliwymi leśnymi jeziorami.

24,5 km Rytwiany – wieś bogata w zabytki. Można tu zobaczyć fragment XV-wiecznego zamku gotyckiego a dokładniej jego narożnik wysoki na trzy kondygnacje. W niewielkiej odległości znajduje się **Pałac Radziwiłłów z XX w.** – pałac ten po II wojnie światowej pełnił funkcję szpitala, potem hotelu robotniczego, wreszcie ośrodka szkoleniowego. Dziś w odnowionym obiekcie mieści się ekskluzywny hotel.

27,0 km Pokamedulski zespół klasztorny – tzw. Pustelnia Złotego Lasu pochodzi z XVII w. i po pustelni w Bielanach pod Krakowem była drugą, jaką wybudowano na ziemiach polskich. Kościół należący do zespołu z zewnątrz jest raczej skromny, ale dopiero środek odsłania całe jego bogactwo (dekoracje malarskie sklepienia ze scenami z życia Najświętszej Maryi Panny, zabytkowe stalle, krypta Radziwiłłów, kaplica św. Krzyża, dekoracja sztukatorska sklepienia kaplicy św. Romualda itd.). Obecnie opiekę nad klaszturem sprawuje Diecezjalny Ośrodek Kultury i Edukacji „Źródło”, który planuje odbudowę 16 domków pustelniczych, odtworzenie ogrodu, a także budowę obiektów turystyczno-rekreacyjnych.

29,0 km Szczeka

40,0 km Połaniec – miejscowość związana z Tadeuszem Kościuszką, gdyż tutaj właśnie ogłosił on w 1794 r. Uniwersał Połaniecki – akt prawny zmieniający położenie warstwy chłopskiej, a tym samym zwiększenia ich udziału w walkach o wolność Ojczyzny. Wydarzenie to upamiętnia usypany w 1917 r. kopiec z pamiątkowym kamieniem i krzyżem oraz pamiątkowe tablice na skarpie. Warto również zobaczyć neogotycki kościół z k. XIX w. z XVIII-wieczną kaplicą MB Różańcowej.

47,0 km Tursko Małe – pomiędzy tą miejscowością a kolejną znajduje się ciekawy **rezerwat leśny „Zamczysko Turskie”** obejmujący ochroną drzewostan wieku ok. 170 lat, w którym dominuje lipa z domieszką buka, grabu i wiązu.

52,0 km Tursko Wielkie

53,5 km Ossala – znajduje się tu **Izba Pamięci Adama Bienia**, pierwszego zastępcy delegata rządu londyńskiego na kraj od maja 1943 roku, a od maja 1944 roku członka Krajowej Rady Ministrów. Adam Biń aresztowany przez NKWD w 1945 r. został sądzony w „procesie szesnastu” w Moskwie wraz z innymi przywódcami Polski Podziemnej.

55,5 km Niekrasów – Kościół modrzewiowy p.w. Nawiedzenia NMP z II poł. XVII w. - kościół o konstrukcji zrębowej, na podmurowaniu, oszalowany. Restaurowany i przekształcony nieco w 1817-35 roku, odnowiony w 1905 i 1950 roku. Dach dwuspadowy, gontowy. Wewnątrz polichromia z 1940 roku, ołtarz główny i dwa boczne z XVIII wieku, kamienna chrzcielnica z XVIII wieku. Dzwonnica drewniana. Ośrodkiem kultu jest obraz Matki Boskiej namalowany na płótnie, prawdopodobnie szkoły włoskiej z XVII-XVIII wieku.

58,5 km Piskowola

62,5 km Osiek – kościół z 1852 r., a w rynku kapliczka z k. XIX w.

66,5 km Ruszcza Kolonia

71,5 km Sulisławice – znajduje się tu **Sanktuarium Maryjne** jedno z większych ośrodków pielgrzymkowych na ziemi sandomierskiej, gdyż rozśławia je cudowny obraz Matki Boskiej Sulisławskiej zapożyczony z malarstwa ikonograficznego. Prawdopodobnie dzisiejszy obraz stanowił wieczko tzw. bursy, czyli skrzynki używanej w czasie wizyt u chorych, w której przetrzymywane były naczynia liturgiczne. Obecnie wizerunek posiada ozdobne sukienki i zdobią go dodatkowo korony. Sam neogotycki kościół pochodzi z XIX wieku. Obok kościoła stoi dużo mniejsza, starsza świątynia wybudowana w początkach XVII wieku. W jej murach mieszczą się fragmenty budowli pochodzącej z XII wieku (romański portal, okienka). Obecnie utworzono tu Izbę Pamięci „Jędrusiów” (był to oddział partyzancki założony w 1939 r.)

74,5 km Wólka Gieraszkowska

81,0 km Klimontów – Podominikański zespół klasztorny – późnorenesansowy, wzniesiony w l. 1617-1623. W jego wnętrzu zobaczyć można renesansowe stalle, chór muzyczny, wczesnobarokowy ołtarz główny oraz rokokowe ołtarze boczne. **Kolegiata św. Józefa** – jedna z najoryginalniejszych barokowych budowli sakralnych w Polsce. Wzniesiona w XVII w. na planie centralnym przez Wawrzyńca Senesa – budowniczy zamku „Krzyżtopór” w Ujeździe, w XVIII w. przesklepiona została okazałą kopułą

oraz dobudowano do niej czterokolumnową fasadę z czworobocznymi wieżami. Wyposażenie wnętrza pochodzi głównie z okresu rokoka a pod posadzką kościoła znajdują się obszerne krypty grobowe Ossolińskich. **Synagoga z XIX w.** – została wybudowana w stylu klasycystycznym z czterokolumnowym portykiem.

86,0 km Góry Pęczowskie – cmentarz **Legionistów Polskich** poległych w bitwie pod Konarami (V i VI 1915 r.).

91,5 km Goźlice – znajduje się tutaj romańska świątynia z XIII w. Wniebowzięcia NMP. Do tego okresu nawiązuje wykonana z piaskowca nawa główna, jej łukowaty portal i małe, wąskie okienka. W prezbiterium zachowały się gotyckie sklepienia krzyżowo-żebrowe ze zwornikami. Ponadto w świątyni renesansowy nagrobek Hieronima Ossolińskiego – kasztelana sandomierskiego, wykonany przez Santi Guccio.

93,5 km Sternalice

95,5 km Usarzów

101,5 km Kleczanów –znajduje się tu **drewniany kościółek** p.w. św. Katarzyny i Stanisława Biskupa z końca XVII w. z wyposażeniem późnobarokowym pochodzi z XVII wieku. Obok kościoła drewniana dzwonnica z 1775 roku, odnowiona, o konstrukcji słupowej, oszalowana, na planie kwadratu. Kościół restaurowany był w 1775 roku, odnawiany w latach 1905 i 1912 roku, oszalowany powtórnie w 1949 roku. Zachowana jest rokokowa ambona z 1782 roku, dwa ołtarze boczne barokowe z XVII wieku oraz drewniana chrzcielnica barokowa.

105,0 km Międzygórz – do dziś zachowały się fragmenty renesansowej fortecy usytuowanej na wzgórzu zwanym Zamkową Górą.

110,0 km Pielaszów – koniec szlaku przy przystanku PKS. Znajduje się tu pomnik poświęcony poległym ok. 70 partyzantom Armii Krajowej w walce z Niemcami w dn. 30.07.-01.08.1944 r.

Szlak zielony Grochowiska – Wiślica (90,5 km)

Jest to główny szlak biegnący przez obszar Ponidzia. Wędrując nim mamy okazję poznać szereg bogatych w zabytki miejscowości. Szlak biegnie w większości terenami rolniczymi.

Przebieg: Grochowiska – Kameduły – Galów – Szaniec – Zwierzyniec – Elźbiecin – Zbrodzice – Widuchowa – Żerniki Górne – Szczaworyż – Nowa Wieś – Strzałków – Smogorzów – Prusy – Stopnica – Wolica – Magierów – Włosnowice – Solec Zdrój – Chinków – Rzegocin – Badrzychowice – Strożyska – Sępichów – Nowy Korczyn – prom na Wiśle - Czarkowy – Kocina – Wawrocice – Brodek – Koniecmosty - Wiślica

Informacje praktyczne: ze względu na długość szlak można podzielić na następujące odcinki: Grochowiska – Zwierzyniec; Zwierzyniec – Szczaworyż; Szczaworyż – Stopnica; Stopnica – Solec Zdrój; Solec Zdrój – Nowy Korczyn; Nowy Korczyn – Wiślica.

Dokładny przebieg szlaku:

0,0 km Grochowiska – początek szlaku przystanek PKP linii Kielce – Busko Zdrój. Obok sosen (pomniki przyrody) pamiątkowy kamień upamiętniający miejsce bitwy stoczonej 18 marca 1863 r. przez oddziały powstańcze pod dowództwem Mariana Langiewicza z wojskami rosyjskimi.

1,5 km Kameduły – na miejscu rozebranego w XIX w. klasztoru Kamedułów stoi obecnie kamienny krzyż znaczący mogiłę powstańców styczniowych.

6,0 km Galów

9,5 km Szaniec – najcenniejszym zabytkiem jest gotycki kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny wzniesiony do 1499 r. z ciosów kamiennych. W ołtarzu głównym gotycka rzeźba MB z Dzieciątkiem. W lewym bocznym ołtarzu obraz św. Stanisława pędzla F. Smuglewicza. W niewielkiej odległości od kościoła zlokalizowany jest renesansowy dwór z XVI-XVII w. – obecnie własność prywatna.

13,0 km Zwierzyniec

14,5 km Elżbiecin

18,0 km Zbrodzice

21,5 km Widuchowa – późnorenesansowy **dwór** zbudowany w 1620 r. na planie kwadratu otoczony jest pozostałościami ogrodu krajobrazowego. Budowla posiada jedną kondygnację, zewnętrzna elewacja ozdobiona pięcioarkadowymi podcieniami opartymi na jońskich kolumnach. Nieopodal dworu wznosi się **późnobarokowy kościół** pw. Najświętszej Maryi Panny z 1791 r.

24,5 km Żerniki Górne – zobaczyć tu można **kopiec – kurhan** sprzed 3,5 tys. lat. Ma 3,6 m wysokości oraz 35 m średnicy u podstawy i wzniesiony został przez ludność kultury trzcinieckiej w starszym okresie brązu. Dojście: z miejsca ostrego zakrętu drogi idziemy kilkadziesiąt metrów w górę.

26,0 km Szczaworyż – na niewielkim wzgórzu usytuowany jest **kościół pw. św. Jakuba Starszego**, wzniesiony w 1630 r. Z pierwotnego gotyckiego kościoła zachowało się prezbiterium. Obecna świątynia zachowała cechy architektury manierystycznej. Około 1 km na południe od wsi znajduje się **wczesnośredniowieczne grodzisko** o kształcie zbliżonym do trapezu. Posiadało ono oddzielone fosami, podwójne lub potrójne pierścienie wałów, które zamykały teren o pow. 6 ha. gród. Początkami sięga VII w., a prowadzone tu badania wykazały, iż gród ten nie był nigdy silnie zasiedlony i prawdopodobnie pełnił funkcję refugalną.

29,0 km Nowa Wieś

31,0 km Strzałków

32,5 km Smogorzów

34,0 km Prusy

37,0 km Stopnica – wspaniałym i najcenniejszym zabytkiem Stopnicy jest **fara – kościół pw. św. Piotra i Pawła** z 1362 r. wzniesiona dzięki fundacji Kazimierza Wielkiego. jest to jedna z trzech świątyń pokutnych zbudowanych przez tego króla, należących do tzw. serii baryczkowskiej. Do świątyni w późniejszych wiekach

dobudowywano kaplice gotycką św. Anny, oraz wczesnobarokową Matki Boskiej Różańcowej. Najcenniejszym elementem wnętrza kościoła jest jego sklepienie z zachowanymi, oryginalnymi kamiennymi zwornikami, wspornikami oraz żebrami. W Stopnicy zobaczyć również możemy pozostałości **zamku królewskiego**, XVIII-wieczną kamienną **rzeźbę św. Jana Nepomucena** oraz **klasztor Reformatów** z 1639 r.

39,0 km Wolica

45,0 km Magierów

50,0 km Włosnowice

53,0 km Solec Zdrój – to niewielkie uzdrowisko wykorzystujące dwa źródła wody leczniczej: solankę chlorkowo – jodowo – sodowo – bromkowo - siarczkową nazywana wodą siarczkową oraz siarczki i wodosiarczki soli alkalicznych. Ze względu na wysoką zawartość siarki w litrze wody, źródła te posiadają najsilniejsze wody lecznicze w Polsce, a także jedne z najlepszych w Europie. W urokliwym parku zdrojowym można zobaczyć zabytkowe obiekty głównie z pocz. XX w.

56,5 km Chinków – pomnik przyrody – gład narzutowy z czerwonego granitu

59,0 km Rzegocin

62,0 km Badrzychowice

63,0 km Strożyska – znajduje się tu gotycki kościół z 1378 r. W obecnym kształcie świątynia składa się z bardzo ciekawej pod względem architektonicznym części XIV-wiecznej – nawy, do której przylega kwadratowa wieża oraz części XIX-wiecznej. Na płd. ścianie znajdują się dwie tarcze zegarów słonecznych z XIV w. (najstarsze w Polsce). Wnętrze dwunawowe ze sklepieniami palmowymi, wsparte na 10-bocznym filarze.

66,0 km Sępichów

69,0 km Nowy Korczyn – najstarszym zabytkiem Nowego Korczyna jest ceglany **pofranciszkański zespół klasztorny** ufundowany przez Bolesława Wstydliviego i jego żonę św. Kingę. Najstarsza część – gotyckie prezbiterium – pochodzi

z II poł. XII w. i posiada sklepienie krzyżowo-żebrowe. Na ścianie tęczowej, ponad łukiem, odsłonięta gotycka polichromia z XIV w. przedstawiająca Sąd Ostateczny. Kościół parafialny wzniesiony został w XVI w., nosi cechy stylowe gotyku, renesansu i baroku. W rynku wyglądem wyróżnia się XVI-wieczny **budynek Akademii**, zwany także domem Długosza oraz dom w którym w XVII w. mieściła się **szkoła jezuicka**. W północno-zachodniej części rynku stoi **fara – kościół pw. św. Trójcy oraz św. Wawrzyńca i Elżbiety** – zbudowane w XVI w. na miejscu pierwotnej z XIV w.

71,0 km prom na Wiśle

80,5 km Czarkowy – w zachowanym zabytkowym parku podworskim zachowały się budynki gospodarcze z XVIII/XIX w. oraz spichlerz z XIX w. należące niegdyś do tutejszego folwarku. Obok parku w 1910 r. został usypany Kopiec Grunwaldzki ok. 30 m. wysokości usypany wg tradycji w 500 rocznicę bitwy pod Grunwaldem. W polach między Starym Korczynem a parkiem znajduje się cmentarz z grobami legionistów oraz żołnierzy poległych we wrześniu 1939 r. i partyzantów z II wojny światowej.

83,5 km Kocina

84,5 km Wawrocice

86,0 km Brodek

89,0 km Koniecmosty

90,5 km Wiślica - koniec szlaku przy przystanku PKS w rynku. Wiślica to miejscowość o bardzo bogatej historii. Na szczególną uwagę zasługuje tu **Misa Chrzcielna** zlokalizowana przy nakrytych pawilonem pozostałościach preromańskiego kościoła. Ma ona wygląd obszernej niecki gipsowej z około 880 roku, z którą wiąże się tzw. „Legenda Pannońska” mówiąca o misji Św. Metodego i przyjęciu chrztu w obrządku słowiańskim (IX w.). **Kolegiata Narodzenia NMP** wybudowana w 1350 roku z fundacji Kazimierza Wielkiego w stylu gotyckim. Była ona pierwszym dwunawowym kościołem w

Polsce, ozdobionym herbami i godłami rodowymi, malowidłami, tablicami. We wnętrzu najcenniejsze są: rzeźba Madonny Łokietkowej z ok. 1250-1270 roku, liczne portale i płaskorzeźby z XIV i XV wieku, w podziemiach fragmenty dwóch wcześniej istniejących w tym miejscu kościołów (jeden z połowy XII wieku, drugi z połowy XIII wieku). Obecnie kolegiata wiślicka została podniesiona do rangi Bazyliki Mniejszej. **Dom Jana Długosza** - ceglany gotycki dom mieszkalny dla wikariuszy, ufundowany przez Jana Długosza w 1460 roku. Posiada ostrołukowy portal i herb Długosza „Wieniawa”. Obecnie znajduje się w nim **Muzeum Regionalne**.

Szlak zielony Starachowice – Łączna (36,0 km)

Szlak przybliżający cenne obiekty architektury sakralnej i świeckiej oraz zabytki techniki.

Przebieg: Starachowice – Bronkowice – Radkowice – Tarczek – Bodzentyn – Psary Stara Wieś – Psary Podlesie – Bukowa Góra – Łączna PKP

Informacje praktyczne: ze względu na długość szlak można podzielić na następujące odcinki: Starachowice – Bodzentyn; Bodzentyn – Łączna.

Dokładny przebieg szlaku:

0,0 km Starachowice – początek szlaku znajduje się przy dworcu PKS oraz przystanku PKP Starachowice Zachodnie na linii Skarżysko-Kamienna - Stalowa Wola. Najcenniejszym obiektem godnym uwagi w Starachowicach jest **Muzeum Przyrody i Techniki Ekomuzeum im. J. Pazdura**. Powstało w roku 1789 z inicjatywy Aleksandra Rutkiewicza – opata cystersów wąchockich, kiedy to wybudowano wielki piec na węgiel drzewny. Od tego czasu datuje się rozwój hutnictwa w Starachowicach. Działalność zakładu została zatrzymana 19 marca 1968 r. i dziś stanowi obiekt muzealny. Obecnie na terenie ponad 8 ha podziwiać można historyczny układ przestrzenny zakładu, urządzenia hydrotechniczne, architekturę przemysłową, oraz najcenniejszy i najstarszy w Europie wielki piec z 1899 roku posiadający kompletny ciąg technologiczny. Ponadto w muzeum zobaczyć również

zrekonstruowaną, starożytną osadę dymarską, zabytki techniki samochodowej i zbrojeniowej oraz bogate zbiory archeologiczne. Godnym uwagi jest również **Kościół p.w. św. Trójcy** – świątynia zlokalizowana na skarpie, której zabytkowa część pochodzi z 1681 r. Wewnątrz obraz św. Trójcy w nawie głównej; barokowy ołtarz główny przeniesiony tu z klasztoru benedyktynów na św. Krzyżu.

1,0 km Bronkowice

12,0 km Radkowice – w okolicy malownicze wąwozy schodzące w dolinę Świśliny. **Kościół p.w. MB Częstochowskiej 1621 r.**, - przeniesiony z Miedzierzy w 1962 r. - to kościół jednonawowy, drewniany, o konstrukcji zrębowej z polichromowanym wnętrzem. We wnętrzu kościoła trzy ołtarze drewniane. W głównym barokowym znajduje się obraz przedstawiający Przemienienie Pańskie – w zwieńczeniu Matka Boska z Dzieciątkiem, po bokach rzeźby św. Katarzyny i św. Dominika. W nawie po prawej stronie barokowy ołtarz z wizerunkiem św. Barbary, w lewym – św. Rozalia. Czwarty ołtarz umieszczony w kaplicy to ołtarz neogotycki z XIX wieku z wizerunkiem św. Antoniego z dzieciątkiem.

15,0 km Tarczek – **Kościół św. Idziego** - romański kościół zbudowany został w I połowie XIII wieku. Historycy przypuszczają, że na jego miejscu stała wcześniejsza świątynia, ufundowana w XI w. (ponoć przez Władysława Hermana w podzięcie za narodziny syna Bolesława). W literaturze za datę powstania pierwotnego kościoła podawany jest rok 1086, co zapewne wiąże się z początkiem kultu św. Idziego w Polsce. Obecny kościół jest budowlą orientowaną, murowaną z ciosów piaskowca, jednonawową, z wyodrębnionym prostokątnym prezbiterium. Mury przeprute są małymi otworami okiennymi, które ze względu na funkcję obronną budowli umieszczono wysoko nad ziemią. Kościół był kilkakrotnie przebudowywany. Do wnętrza świątyni prowadzi późnogotycki portal oraz kruchta, dobudowana w wieku XVII. W ołtarzu głównym znajduje się renesansowy tryptyk (z ok. 1540 r.), z centralnym przedstawieniem Chrystusa Zmartwychwstałego oraz scenami Zwiastowania i Trzech Marii po bokach. ściany zdobią pozostałości późnorenesansowej polichromii. Obok kościoła usytuowana jest drewniana XIX-wieczna dzwonnica oraz

rosną pomniki przyrody: trzy 300-letnie lipy oraz 200-letnia topola.

20,0 km Bodzentyn – w miejscowości tej na szczególną uwagę zasługują: kościół pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa, ruiny zamku oraz zabytkowa zagroda. **Kościół Św. Stanisława Biskupa** został zbudowany w stylu gotyckim w XV wieku i przebudowany w XVII w. Warte bliższego przyjrzenia się wewnątrz kościoła są: monumentalny ołtarz główny, który pierwotnie znajdował się w katedrze wawelskiej, XVII-wieczna drewniana rzeźba tzw. Pieta – Matka Boska Bolejąca, ostrołukowy portal z tablicą erekcyjną z 1452 roku oraz bezcenny tryptyk gotycki w zakończeniu północnej nawy namalowany w 1508 roku przez zięcia Wita Stwosza – Marcina Czarnego. Będąc w Bodzentynie koniecznie należy zobaczyć **ruiny zamku z XIV wieku**. Do dziś zachowały się jedynie wzniesione na planie podkowy ruiny obwodowe trzech skrzydeł z piaskowcowym portalem bramy wjazdowej prowadzącej na wewnętrzny dziedziniec, zamknięty od zachodu ścianą kurtynową. **Zagroda Czernikiewiczów** - jest zachowanym *in situ* obiektem stanowiącym wspaniały przykład specyficznej architektury małych miasteczek rolniczych, jakim jest Bodzentyn. W skład zagrody wchodzi: budynek mieszkalny, budynki gospodarcze oraz wozownia, które wraz z drewnianym ogrodzeniem tworzą zwarty zespół w kształcie czworoboku. Najstarsze elementy zagrody pochodzą z 1809 roku. Trzy dobudowane do domu izby mieszkalne pochodzą z lat 1870 i 1920.

23,0 km Psary Stara Wieś

25,0 km Psary Podlesie

29,0 km Bukowa Góra – wysokość 428 m n.p.m. Na jej grzbiecie zlokalizowana jest drewniana kapliczka, wg tradycji ustawiono na grobie napoleońskiego żołnierza. Obok mogiła partyzanta poległego w 1943 r. Pod szczytem zobaczyć można pomnik przyrody – skałki piaskowca dewońskiego do 5 m wysokości.

36,0 km Łączna PKP – koniec szlaku przy przystanku PKP na linii Skarżysko Kamienna – Kielce.

Szlak zielony Bliżyn – Zagnańsk (26,0 km)

Szlak prowadzi przez Puszcze Świętokrzyską, a na jego trasie osobliwe formy skalne chronione jako pomniki przyrody.

Przebieg: Bliżyn PKP – pomnik przyrody „Piekło Dalejowskie” – pomnik przyrody „Brama Piekielna” – rezerwat leśny „Dalejów” – rezerwat leśny „Świnia Góra” – Leśniczówka „Świnia Góra” – Janaszów – dąb „Bartek” – Zagnańsk PKP

Informacje praktyczne: na odcinku skałki „Piekło Dalejowskie” – rezerwat „Świnia Góra” szlak prowadzi przez podmokłe tereny.

Dokładny przebieg szlaku:

0,0 km Bliżyn PKP – początek szlaku na przystanku PKS linii Skarżysko Kamienna – Końskie. Na uwagę zasługuje **Modrzewiowy kościół filialny p.w. Św. Zofii z 1818 r.** zbudowany przez Jacka Potkańskiego, dzięki funduszom pozostawionym przez jego matkę – Ludwikę z Roztworowskich Potkańską, żonę Antoniego Potkańskiego, podkomorzego województwa sandomierskiego, dziedzica Bliżyna. Do roku 1887 obiekt ten pełnił jedynie funkcję kaplicy dworskiej, od 1888 r. służył za kościół parafialny. Po wzniesieniu pod koniec XIX w. w Bliżynie murowanej świątyni parafialnej, stary kościółek funkcjonował już tylko jako filialny. We wnętrzu kościoła, oszalowanego pionowo deskami, zachowane dwa ołtarze drewniane z XIX wieku, jeden z wizerunkiem Jezusa Ukrzyżowanego, drugi z Matką Boską Częstochowską. **Eklektyczny pałacyk i park** – jako pozostałość po okresie świetności panowania rodziny Platerów. W resztkach parku zachowało się jedno skrzydło pałacu z XIX w. **Ośrodek hutnictwa** – który działał tu w wiekach XVI-XIX. W 1833 r. hutę zamieniono na odlewnię, a w okresie międzywojennym na Zakłady Chemiczne (obecnie Fabryka Farb i Lakierów). W budynkach zakładu w l. 1941-42 mieścił się obóz jeńców radzieckich (mogily ok. 5000 osób znajdują się przy drodze do Wojtyniowa), a w l. 1942-43 obóz karny dla Polaków i Żydów. W 1944 r. stał się on filią obozu w Majdanku.

3,7 km pomnik przyrody „Piekło Dalejowskie” – urwiska, progi, stoły, bloki skalne z piaskowców dolnotriasowych

5,0 km pomnik przyrody „Brama Piekielna” – skałki piaskowca triasowego.

7,5 km rezerwat leśny „Dalejów” – w rezerwacie ochronie podlegają wielogatunkowe drzewostany o charakterze naturalnym, które tworzą głównie jodła i modrzew polski w wieku 80-150 lat.

11,0 km rezerwat leśny „Świnia Góra” – jeden z najpiękniejszych w Polsce drzewostanów mieszanych i różnowiekowych o dużej różnorodności i zmienności siedlisk oraz zespołów leśnych.

12,0 km Leśniczówka „Świnia Góra” – obok leśniczówki stoi pomnik upamiętniający bitwę, którą w dniach 16-19 IX 1944 r. stoczyli z Niemcami partyzanci Armii Ludowej.

22,5 km Janaszów

24,0 km dąb „Bartek” – tradycja utrzymuje, że osiągnął on wiek ok. 1200 lat. Jego średnica na wysokości 130 cm nad ziemią (tzw. pierśnica drzewa) wynosi 314 cm, a obwód 985 cm, wysokość 30 metrów, a rozpiętość konarów ok. 40 m. Liczne legendy mówią, że pod „Bartkiem” odpoczywał Bolesław Krzywousty, Kazimierz Wielki sprawował sądy a Jan II Sobieski wracając z wyprawy wiedeńskiej włożył do dziupli butelkę wina, szablę i rusznicę turecką. Obecnie „Bartek” chroniony jest jako pomnik przyrody. Obok aleja złożona z około 50 lip, klonów, jesionów i około 300-letniego modrzewia – również objęta ochroną pomnikową.

26,0 km Zagnańsk PKP – koniec szlaku na przystanku PKP linii Skarżysko Kamienna – Kielce.

Szlak zielony Skarżysko Zachodnie – Wykus (20,0 km)

Szlak prowadzi przez tereny leśne, dające schronienie partyzantom, łącząc zarazem dwa rekreacyjne zbiorniki wodne.

Przebieg: Skarżysko Zachodnie – Rejów – Suchedniów Płn. PKP – Mostki – Kaczka - Wykus

Informacje praktyczne: szlak można podzielić na dwa odcinki: Skarżysko Kamienna – Mostki, Mostki – Wykus. Z Wykusu możemy powrócić szlakiem niebieskim do Wąchocka (10 km) bądź Bodzentyna (10 km), lub szlakiem czarnym do Starachowice (9 km).

Dokładny przebieg szlaku:

0,0 km Skarżysko Zachodnie – początek szlaku na przystanku PKP na linii Skarżysko Kamienna – Kielce.

2,0 km Rejów – na obszarze ciekawej, o długich tradycjach przemysłowych, dzielnicy Rejów w zabytkowym budynku zawiadowcy huty „Rejów” znajduje się **Muzeum im Orła Białego**. Wewnątrz mieści się ekspozycja dotycząca Wojska Polskiego do 1939 r., martyrologii mieszkańców Skarżyska i okolic oraz ruchu oporu. Oprócz tego na powierzchni 2 ha ekspozycji plenerowej zgromadzono wiele rodzajów i typów ciężkiego sprzętu bojowego (działa, wyrzutnie raketowe, czołgi, wozy pancerne, śmigłowce, myśliwce bombardujące, a także pełnomorski kuter torpedowy i wiele innych).

4,5 km Suchedniów Płn. PKP

9,5 km Mostki – obecnie znajduje się tutaj reaktywowany zalew służący celom rekreacyjnym. W latach 1759 – 1903 pracował tu wielki piec. Z dawnego zakładu zachował się budynek administracyjny z XIX w. zbudowany na wzór dworku szlacheckiego oraz grobla z upustem.

12,5 km Kaczka

20,0 km Wykus – koniec szlaku przy kapliczce partyzanckiej. Wykus to uroczysko leśne położone w Lasach Siekierzyńskich. W l. 1943-44 mieściła się tu baza partyzancka oddziałów „Ponurego”. Jesienią 1943 r. rozegrało się tutaj kilka zaciętych walk z

Niemcami, po których pozostały liczne mogiły. Na miejscu dawnego obozowiska znajduje się kapliczka z obrazem Matki Bożej z Wykusu, patronki Świętokrzyskich Zgrupowań AK. Wykus objęty jest ponadto ochroną rezerwatową ze względu na zachowane tu fragmenty lasów i borów mieszanych o charakterze naturalnym.

Szlak zielony Łagów – Nowa Słupia (15,0 km)

Szlak łączy Pasma Główne Gór Świętokrzyskich z płd. ciągiem wzniesień od Łagowa na wsch. po Piekoszów na Zach.

Przebieg: Łagów – Płucki – Wał Małacentowski – Leśniczówka Paprocice – Kobyła Góra – Wólka Milanowska – Nowa Słupia

Informacje praktyczne:

Dokładny przebieg szlaku:

0,0 km Łagów – początek szlaku na przystanku PKS. Najstarszą zabytkową budowlą Łagowa jest **kościół pw. św. Michała Archanioła**. Składa się z XV w. prezbiterium i XVI w. nawy. Zachwyca późnogotyckimi portalami oraz sklepieniem gwiaździstym z l. 1581-1600. Z ciekawostek przyrodniczych w okolicy Łagowa na uwagę zasługuje **wąwóz Dule** (pomnik przyrody nieożywionej, gdzie znajdują się światowej sławy odkrywki czarnych i ciemnoszarych bitumicznych wapieni ze skamieniałościami) oraz **Jaskinia Zbójcka** której korytarze liczą ok. 160 m.

2,5 km Płucki

7,0 km Wał Małacentowski – 397 m n.p.m.

9,5 km Leśniczówka Paprocice

11,0 km Kobyła Góra – 395 m n.p.m.

13,0 km Wólka Milanowska

15,0 km Nowa Słupia – koniec szlaku przy przystanku PKS. Znajduje się tu **Muzeum Starożytnego Hutnictwa Świętokrzyskiego im. M. Radwana**. Muzeum zostało zbudowane na miejscu piecowiska z II w. n.e.

To stanowisko archeologiczne złożone jest z 42 żuźlowych kłoców jakie pozostały po piecach dymarskich. W pawilonie można zobaczyć również model dymarski, wytworzone przez hutników narzędzia oraz monety rzymskie. Ponadto na planszach i makietach przedstawiono starożytną technikę wydobycia rudy i wytopu z niej żelaza, historię i metody badań oraz inne ekspozycje związane z funkcjonowaniem ośrodka metalurgicznego. Co roku w sierpniu na terenie muzeum odbywa się impreza plenerowa - Dymarki Świętokrzyskie.